

Тамара ЗЛОБИНА: «...МІЙ ПРАДІД ПЕРЕЇХАВ В 1939 РОЦІ З ПІД ПЕРЕМИШЛЯ НА РІВЕНЩИНУ, ЙОГО ДРУЖИНА БУЛА ПОЛЯЧКА»

Десятки тисяч вбитих УПА цивільних поляків – це злочин і трагедія, не залежно від того, які там цифри – 40-60 тисяч за українськими оцінками, чи 100 тисяч за польськими.

І нам варто мати відвагу визнати це як злочин і нічим його не пояснювати, не применшувати, не відмазуватися і не намагатися самовиправдатися. Причини завжди були у всіх до всього. Це не знімає відповідальності.

Це жахливо, мені дуже шкода що так сталося, і ми будемо про це пам'ятати, шанувати жертв і слідувати, щоб це не повторилося. Це єдина нормальна доросла дія. І ми почали її робити ще з часів Ющенка.

Але, також, на цьому вартує і ставити крапку і нагадувати полякам, що наша спільна політика пам'яті це «Пробачаємо і просимо пробачення». А не «Просимо пробачення і посипаємо голову попелом, поки ви робите вигляд, що самі злочинів проти українців не робили».

Поляки кажуть, що їх дуже ображає симетризм (нагадування, що поляки українців також переслідували). 20 тисяч українців, вбитих АК – це для них лише відповідь і самозахист, бо ж біла і пухнаста жертва може бути тільки одна.

Тому мене дуже ображає, що вони вважають, що проблемами в стосунках між поляками і українцями почалися щойно в 1940-х, і почали їх українці.

Якщо нагадати про пацифікацію Галичини, то «це не порівняти з етнічними чистками». Ну так, не вбивали (ну лише 20 людей, «не те що ви»), лише били, грабували, гвалтували, саджали в тюрму, переслідували українських діячів і діячок, забороняли громадські організації і освіту.

Про трагедію Івонни Блажкевич, галицької громадської діячки, чиїх двох маленьких донечок отруїли якраз коли вона балотувалася до Сейму, поляки тобі не розкажуть.

А якщо такі наполягати і показувати факти, то швидко доходить до «ну не просто так ту пацифікацію робили».

Ну звісно що не просто так. Це ж 1930ті, розквіт інтегрального націоналізму і у нас і у вас, а живемо ми на одній території, за яку от щойно воювали і програли, і тепер українці – дискримінована етнічна меншина в міжвоєнній Польщі, яка проводить агресивну політику колонізації.

Зараз поміркованіші польські ліберали попереджають – ви не вийдете в ЄС з своїм націоналізмом Бандерою. Тоді що ви там робите з своїм націоналізмом Дмовським, вашим «батьком нації», етнічним шовінізмом, антисемітом і симпатиком фашизму? Вам нормально з пам'ятниками йому, вулицями, школами, і навіть вокзалом?

Якщо УПА лише злочинці, і нам треба познати їм пам'ятники і ніколи про них

не згадувати інакше, як в контексті каяття, то чи не хочуть наші софістиковані сусіди почати з себе і познати пам'ятники Армії Крайовій, Дмовському і Пілсудському?

Вони до речі не в війні на виживання зараз, мають побільше ресурсу на критичну переоцінку власної історії.

Натомість вони почали глорифікувати Проклятих солдатів, своїх партизанів після 1945-го, відомих злочинами проти білорусів, українців, євреїв та литовців, як борців за незалежність Польщі (див. пафосний пост Навроцького). Проти чого триваллий час був суспільний консенсус навіть в самій Польщі.

А якщо враховувати, що значна частина Żołnierze Wyklęci походила з Армії Крайової, то і розрізнення між ними таке собі. Але дзеркало нашим сусідам не дуже подобається. Бо коли поляки глорифікують своїх етнічних шовіністів і катів сусідів, то «ето другое».

***

Чого не розуміють поляки з розігруванням антиукраїнської карти в політиці, яке перейшло всі межі розумного, це те, що вони вмикають історичну пам'ять нам.

Те, що десятиріччями було лише на сторінках підручника історії, повертається в сьогоденний емоційний досвід, як свідчить вже майже тижнева дискусія в наших фейсбуках.

Я знаю польську мову, жила в Польщі півроку. Після початку повномасштабки, коли їхала через Польщу в Україну, раділа, бо це вже сусіди, це вже майже вдома.

Загалом, Польща викликала в мене дружні почуття. На зверхність, яка інколи проривалася, я не зважала – всюди є дурні люди. І навіть випадок з польським нациком, який мені в електричці навалював, що Україна не існує і ми бидло, а пів вагону це чуло і ніхто не зупинив, – навіть цей епізод на моє ставлення до Польщі не впливав.

Після перемоги Навроцького і всієї їхньої передвиборчої кампанії, де політики змагалися не у візіях майбутнього Польщі, а у претензіях до українців, моє емоційне ставлення змінилося.

Настільки, що коли чую польську мову, реакція як на російську. Неприязнь і хочеться відійти подалі. А коли Ігор пропонував переїхати в Польщу, бо там йому як білорусу було б простіше з документами, це в мене викликало сліпу паніку.

Настільки сильну, що пішла питати в мамі, чому мій прадід переїхав в 1939 році з під Перемишля на Рівенщину. В нього ж була дружина полячка, моя прабабуся Оля.

Так я дізналася, що їх переслідували за змішаний шлюб. Я усвідомлюю, що це трохи надмірна реакція, і сподіваюсь колись буду знову посміхатися, коли чутиму польську мову, але зараз вже як є.

***

Чому б обом народам не визнати реальність чесно? Вона ж проста – століттями були ворогами-союзниками, як і всі в Європі з часів Середньовіччя. На початку ХХ століття воювали за Галичину. Українці програли, і підпали під жорстку дискримінаційну політику міжвоєнної Польщі. Під час Другої світової воювали знову. З жахливими «перекосами».

Зрештою, Польща прогнала ці території, але не нам, а Радянському Союзу. І якби совіти не відселили поляків з Галичини трохи в Польщу, а трохи в Сибір, то цілком можливо, що в 90-х ми воювали б знову.

Я думаю у нас немає ресентименту до поляків (а у них до нас є), і політика «Пробачаємо і просимо пробачення» нас влаштує (а їх ні) не через різницю у кількості вбитих цивільних. А саме тому, що спірні території зрештою лишилися за нами, а поляками як кріпаками ми ніколи не володіли. У нас «кресів сходніх» і «хлопського бидла» в суспільному підсвідомому немає.

Вирізали один одного навзаєм з часів Хмельницького, бо були ворогами. Вступали в союзи, коли було вигідно. Зраджували, коли було вигідно. Етнічні чистки погано, дискримінація погано, але цілком можна засуджувати цю частину діяльності АК щодо українців і УПА щодо поляків, але визнавати їх внесок в розбудову незалежних держав.

Попри Сагринь, мені пам'ятник АК навпроти польського парламенту не муляє, попри зраду Петлюри – Пілсудський блискучий політик, і попри шовінізм – Дмовський типовий інтегральний націоналіст часів становлення національних держав на початку ХХ століття. І навіть Прокляті солдати з розпущеної в 1945 році АК кидалися вже на тих, до кого могли дотягнутися, з відчаєм і безвиході.

Ми не можемо змінити минуле і обставини, в яких жили і діяли наші національні герої. Якщо підійти з сучасною лінійкою, то в жодній країні в національному пантеоні нікого не лишиться. Навіть художників, філософів і письменників, бо і ті зазвичай сексистки.

То ж «побратими дорогі, сусіди поляки, наші дружні почуття із самого серця», як співали Брати Гадюкіни.

Може трохи прагматики?

Що вам краще на «кресах всходніх», Україна з пам'ятниками УПА і нульовими претензіями до вас в сучасності, чи росія, яка вбила вашого президента і половину політичної еліти оце нещодавно?

Тамара ЗЛОБИНА,
кандидатка філософських наук,
керівниця «Гендер в деталях»

<https://mediaforum.news/>